

**Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Історичний факультет
Кафедра новітньої історії України**

**СУЧАСНЕ ЯЗИЧНИЦТВО
(НЕОЯЗИЧНИЦТВО) У МІСЬКІЙ КУЛЬТУРІ:
УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
КОНТЕКСТИ**

**Матеріали науково-практичного круглого столу
18 жовтня 2019 р.**

Київ-2020

УДК 257.2:316.334.56(477+4)(082)

Схвалено рішенням кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 6 від 26 грудня 2019 р.).

Рецензенти:

Завгородній Юрій, доктор філософських наук, старший науковий співробітник, Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України.

Кисельов Олег, кандидат філософських наук, старший науковий співробітник, Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України.

Петрова Наталя, кандидат історичних наук, доцент кафедри археології та етнології України Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, заступник декана з наукової та виховної роботи факультету історії та філософії.

Упорядник:

Сморжевська Оксана, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Сучасне язичництво (неоязичництво) у міській культурі: український та європейський контексти : збірник матеріалів круглого столу (Київ, 18 жовтня 2019 р.) – Київ, 2020. - 34 с.

© Сморжевська О.О., 2020

©Автори збірника матеріалів круглого столу «Сучасне язичництво (неоязичництво) у міській культурі: український та європейський контексти», 2020.

Матеріали опубліковані в авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за грамотність текстів, точність наведених фактів, цитат, покликань та оформлення бібліографії.

ЗМІСТ

Вступ	3
ЧАСТИНА 1: Доповіді науковців	
Базик Дмитро «ВЕЛЕСОВА КНИГА» ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ СВИТОГЛЯДНОЇ СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОГО ЯЗИЧНИЦТВА: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ	5
Беднарчик Тарас ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО РІДНОВІРСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	6
Безверхий Олег. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РІДНОВІРСТВА	8
Долгочуб Валентин РЕФЛЕКСІЇ НАД ПОЛЬОВИМИ ДОСЛІДЖЕННЯМИ КАЛЕНДАРНОЇ ОБРЯДОВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ НЕОЯЗИЧНИКІВ	10
Колібан Оксана АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МЕДІАТИЗАЦІЇ РЕЛІГІЇ В УКРАЇНІ	12
Пегасюк Олена НЕОЯЗИЧНИЦЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ СВИТОСПРИЙНЯТТІ	13
Рахно Костянтин НЕОЯЗИЧНИЦТВО: СУБКУЛЬТУРА ЧИ НОВА СУСПІЛЬНА РЕАЛЬНОСТЬ?	16
Севастьянів Уляна МІФОЛОГЕМИ ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ	18
Сморжевська Оксана ВОЇН-ЯЗИЧНИК: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	19
Чернишевич Олена УКРАЇНСЬКА ДУХОВНА РЕСПУБЛІКА ОЛЕСЯ БЕРДНИКА ЯК ПРИКЛАД РЕЛІГІЙНОГО ПЛЮРАЛІЗМУ ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ	21
ЧАСТИНА 2: Доповіді рідновірів України	
Баришев-Вишниченко Дмитро СТРУКТУРА РІДНОЇ ВІРИ УКРАЇНИ-РУСИ: ОГЛЯД ТЕЧІЙ ТА ДУМОК ЗСЕРЕДИНИ	24
Гвоздинська Олеся (Світозара) ПОЕЗІЯ РІДНОЇ ВІРИ	26
Пашник Світовит СУЧАСНІ СВИТОГЛЯДНІ ОСНОВИ РУСЬКОГО ПРАВОСЛАВНОГО КОЛА	29
Фіалковський Віктор (Зореслав) КИЇВСЬКА ГРОМАДА УКРАЇНСЬКИХ РІДНОВІРІВ: СТВОРЕННЯ ТА НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ	31
Яковенко Яна (Ясна) ВПРОВАДЖЕННЯ ПОБУТОВОЇ МАГІЧНОЇ ОБРЯДОВОСТІ	33

ВСТУП

На кафедрі новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка 18 жовтня 2019 р. відбувся круглий науково-практичний стіл «Сучасне язичництво (неоязичництво) у міській культурі: український та європейський контексти».

Це чи не вперше, коли разом зібралися як самі представники сучасного язичництва (неоязичництва, рідновір'я, рідновірства), так і науковці, які його вивчають з різних ракурсів. Зустріч вийшла динамічною та інформаційно насиченою. Дане зібрання було обопільно корисне й окреслило перспективи подальшої співпраці в науковому та практичному вимірах. Зокрема, звучали пропозиції про щорічний круглий стіл, а то й конференцію. Також підтримку отримала пропозиція про підготовку та (по можливості) видання наукової праці, де б всебічно було висвітлено історію українського рідновірського руху в загальноєвропейському контексті. Оскільки інформація про даний релігійно-світоглядний феномен розпорошена, а більшість науковців працюють досить капсульно. Тому зустрічі та обговорення актуальних проблем рідновірського руху України, його історії та перспектив в релігійному, світоглядному, культурологічному, політичному вимірах, історико-порівняльний аналіз з аналогічними рухами в світі й зокрема в європейських країнах – перспективний та важливий напрямок наукових досліджень. Всебічне й неупереджене вивчення сучасного язичництва в Україні сприятиме як міжконфесійному діалогу, так і розв'язанню низки проблем всередині самого рідновірського руху, а також «відкриватиме» неоязичництво в усіх його проявах широкому загалу.

Сучасне язичництво як в Україні, так і в інших країнах Європи, вже має свою історію. У науковій спільноті України на сьогодні ще не сформувався однозначний науково-термінологічний апарат для позначення даного явища та процесів, з ним пов'язаних. На відміну від, скажімо, англійської наукової літератури, присвяченій неоязичництву, де сформовані наукові школи, що вивчають неоязичництво з різних ракурсів. Також маємо цікаві наукові німецькомовні розвідки. Наприклад, термін «*Neuheidentum*» (неоязичництво) в наукових німецькомовних дослідженнях використовується для позначення раннього германського неоязичництва та має негативні конотації. На відміну від слова «*Neopaganismus*», яким позначають більш пізні групи послідовників сучасного язичництва, які більше скеровані на індивідуалістичні форми релігійного світогляду та не несуть негативного відтінку.

Зазначу, що на сьогодні фактично відсутні наукові праці, присвячені вивченню сучасного язичництва як духовного шляху людини в умовах урбанізації та стрімкого розвитку інформаційних технологій. А вивчення неоязичництва саме крізь таку призму допоможе краще зрозуміти життя

жителя сучасного мегаполіса, його прагнення та проблеми, доповнити знання з історії повсякденності новітнього періоду історії України. З появою та поширенням в Україні Інтернет-мережі, а особливо соціальних мереж, активізувалося «віртуальне язичництво». Чимало людей, які перебували в стадії духовних пошуків, саме завдяки Інтернет-мережі познайомилися та «розвіртуалізувалися», долучившись на практиці до рідновірських заходів.

Сучасні язичники, особливо молоді його представники, прагнуть до формування позитивного іміджу про себе в суспільстві, в соціумі; демонструють прагнення зайняти свою нішу. У приватних розмовах рідновіри не раз згадували, що набридло «ховатися по лісах», адже нічого поганого чи кримінального в їхніх діях немає й бути не може. А є певні суспільні стереотипи, з якими варто боротися якраз шляхом відкритості себе, а не ховаючись, таким чином ще більше посилюючи «язичнофобські» міфи та уявлення. Загалом для рідновірського руху України характерне постійне творення нових громад та об'єднань, лідери яких або вийшли з вже існуючих, або, самостійно займаючись духовними пошуками, дійшли потреби створити власну громаду однодумців.

Неоязичництво є динамічним, різновекторним та багатограним. Воно – не лише складова конфесійного життя України, а й посіло своє місце в музиці, кінематографі, образотворчому мистецтві, художній літературі; стало частиною культурного життя українського суспільства загалом. Також його певний вплив можна спостерігати на суспільно-політичне життя країни, особливо в умовах російської військової агресії проти нашої держави України. Сучасне язичництво для міського жителя є своєрідним дауншифтігом, пошуком глибинного стрижня в умовах стрімкої втрати зв'язку з природою, стресовим станом соціуму, тиску суспільства. Що ж таке неоязичництво для сучасної людини, яка живе в місті, займається діяльністю, далекою від способу життя наших пращурів-язичників, користується всіма благами цивілізації, й при цьому прагне до світоглядних орієнтирів далекого минулого, про яке маємо досить-таки розмиті свідчення та уявлення? Це – шлях самореалізації, можливість людям амбітним та творчим, яким тісно в заданих культурно-прийнятних рамках, знайти себе, поєднавши давній світогляд та сучасні культурно-наукові здобутки людства, спробувати дати відповіді на нагальні питання, що постали перед людством в складну епоху постмодернізму.

Серед дослідників ставлення до сучасного язичництва неоднозначне – від різко негативного до досить поміркованого й навіть симпатизуючого. Це накладає й емоційний відбиток на дослідження даного явища.

Збірник матеріалів круглого науково-практичного столу «Сучасне язичництво (неоязичництво) у міській культурі: український та європейський контексти», складається з двох частин. У першій зібрані наукові доповіді; друга – доповіді рідновірів України, які представляють свої громади та своє бачення Рідної Віри.

Оксана Смержевська.

ЧАСТИНА 1: Доповіді науковців

Дмитро Базик,
кандидат філософських наук, учений секретар Відділення
релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України
(Київ)

«ВЕЛЕСОВА КНИГА» ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОГО ЯЗИЧНИЦТВА: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Незважаючи на неоднозначність та дискусійність позиціонування стосовно автентичності такої літературної пам'ятки як «Велесова книга» в науковому середовищі, зміст її окремих текстів відіграє важливу роль у формуванні сучасного язичництва на теренах України.

Слід зазначити також, що й серед українських рідновірів має місце варіативність оцінок в ставленні до вищезначеної пам'ятки. Так, очільник Духовного центру Собору Рідної Української Віри – Орій Безверхий вважає, що «тексти під назвою «Влескнига» в цілому не відображають дохристиянську релігію предків українців» і були написані Ю. Миролюбовим «для реалізації задуму про створення ведичної ідеології для слов'ян Радянського Союзу з метою створення ідейної протипаги більшовизму» [4, 479]. Верховний волхв Родового Вогнища Рідної Православної Віри – Володимир Куровський, визнаючи автентичність літературної пам'ятки в одному із своїх інтерв'ю, відносить її до категорії літописів, або ж оповідей про історію давніх слов'ян. Голова Руського Православного Кола Світовит Пашник характеризує «Велесову книгу» як збірник духовних текстів стародавньої Русі, вважаючи її «богонатхненним твором і для сучасних русинів» [1, 2]. Очільниця Об'єднання рідновірів України – волхвиня Зореслава (в миру Галина Лозко) репрезентує її, насамперед, як «священну книгу давньої слов'янської етнічної віри» [2, 9]. До того ж авторка з численних фрагментів «Велесової книги» виокремлює значну кількість молитов на різні потреби: молитви Кола Сварожого, тобто обрядові молитви, які мають здійснюватись протягом року: різдвяні, весняні, великодні, ярильські та купальські славені, а також щоденні, жертвовні, молитви на освячення їжі тощо [3].

Відтак, враховуючи той факт, що Духовний центр Собору Рідної Української Віри варто відносити до монотейстичних конфесій рідновірства, які дещо дистанціюють від переважної більшості рідновірських інституцій неоязичницької спрямованості, можемо констатувати, що для переважної більшості лідерів сучасного рідновірського руху в Україні, «Велесова книга» має досить високий аксіологічний статус, який цілком може функціонально реалізовуватись як джерело формування світоглядної складової феномену сучасного язичництва.

Вищеозначений тренд безпосередньо стосується і рядових членів рідновірських спільнот в Україні, які в процесі спілкування досить часто цитують фрагменти окремих дощечок «Велесової книги», обґрунтовуючи в такий спосіб орієнтири свого релігійного світогляду. Зокрема, універсальними та найбільш поширеними є наступні сентенції: «Білобог і Чорнобог перуняться – і ті Сваргу удержують, аби Світу не бути поверженому» (Д 11а ВК) [2, 129], або ж «Бог єдин і множествен. І хай ніхто не розділяє того множення і не говорить, що мали Богів многих» (Д 30 ВК) [2, 196].

Таким чином, тексти «Велесової книги» виступають суттєвим базисом для формування та репрезентації релігійного світосприйняття та світорозуміння в середовищі сучасних язичників України.

Список використаних джерел та літератури:

1. Велесова Книга / Упоряд., перек., ком. С.Д. Пашник. – Запоріжжя: Руське Православне Коло, 7527 (2019). – 192 с.
2. Велесова книга: Волховник / Упорядник Г. Лозко. – К.: Такі справи, 7510 (2002). – 368 с.
3. Воховник: Правослов Рідної Віри / упор. Г. Лозко. – 4-те вид., випр. Та доп. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 464 с.
4. Дажбожа Віра: Наукові основи: У 4 т. 12 кн. Т.1. Кн. 1-3. – Вінниця: ФОП Рогальська І.О., 2007 – 2012. – 496 с.

Тарас Беднарчик,

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова
(Вінниця)

ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО РІДНОВІРСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Українське рідновірство впевнено наближається до свого 30-річного ювілею. Ми пов'язуємо його активний організаційний та ідеологічний розвиток із здобуттям Україною державної незалежності в 1991 р. та законодавчим забезпеченням свободи совісті. Цей рух вже не можна вважати якимось екзотичним явищем [1]. Громади діють чи не в усіх обласних центрах та подекуди у менших містах. Кількість віруючих та симпатиків вже складає тисячі, можливо, десятки тисяч осіб. Рідновірська символіка увійшла до сфери масової культури.

Поруч із очевидними успіхами помітні «проблеми росту». По перше, це проблема розмежування справжніх та фіктивних релігійних громад. Ознаки дієвого релігійного осередка очевидні: наявність провідника, авторитет якого визнається його оточенням незалежно від організаційних

обставин (зміна місця постійних зібрань, тлумачення ним політичних подій, критика з боку опонентів, переміна місця роботи), наявність постійних віруючих та систематична колективна релігійна практика. Віруючим є той, хто готовий жити релігійним життям. Це передбачає послідовну участь у богослужіннях, молитовну практику вдома, певну жертівність та готовність відстоювати власні погляди. Нонконформізм рідновіра полягає у свідомому ігноруванні пануючої християнської культової практики. Ця світоглядна позиція в тій чи іншій мірі доводиться до родичів, друзів, колег, сусідів. З іншого боку, певна терпимість проявляється у стосунках всередині громади у питаннях тлумачення основ віровчення, графіку заходів, подолання організаційних труднощів. Однозначно, що рідновір є патріотом України. Але патріотична позиція та ігнорування чи засудження християнства не достатні для того, щоб людина стала повноцінним віруючим.

По-друге, актуальною є проблема наявності фіктивних громад та імітації ними релігійної діяльності. Це явище поширилося в кінці 1990-х – на поч. 2000-х рр., коли в боротьбі за лідерство між рідновірськими течіями вагомим аргументом стала організаційна присутність у окремих місцевостях України. З огляду на час можна стверджувати, що хибним виявився шлях приписування до складу конфесійної течії козацьких осередків, фольклорних колективів, мистецьких чи краєзнавчих гуртків [2, 4].

По-третє, малоефективними виявилися різноманітні форуми та віча рідновірів. Це проявилось у тому, що вони ніколи не охоплювали всі дієві громади, часто змінювалися члени оргкомітету, узгоджені документи носили декларативний характер. У підсумкових заявах часто лунали претензії до влади або коментарі до політичних подій. Жодних успіхів не було досягнуто у справі отримання земельної ділянки у м. Києві для побудови культової споруди. В наш час очевидно, що не можливо створити спільний календар шляхом переговорів між різними рідновірськими конфесіями, як це пропонувалося на з'їздах [3; 4].

Час довів, що державна політика в сфері забезпечення та регулювання релігійної діяльності виявилася виправданою. Свобода совісті забезпечена ліберальним законодавством. Проте офіційна реєстрація релігійної громади потребує певних інтелектуальних і організаційних зусиль. Засновники змушені у письмовій формі викласти основи віровчення, донести його до членів «10-ки» та переконати їх у доцільності релігійної діяльності. Виконання навіть таких елементарних вимог стає першим екзаменом на життєздатність гуртка прибічників Рідної Віри. Важливим показником серйозності намірів та успішності громади є спроможність здобути та функціонально утримувати культове приміщення. Досвід вказує, що передача у користування віруючим земельної ділянки чи будівлі, яка є приватною власністю окремої особи, не є ефективною. Як правило, через деякий час членів громади відстороняють від користування або через

матеріальні труднощі, або через непорозуміння із власником, законним розпорядником майна.

Виявилось, що найбільш ефективним є законний шлях отримання громадою земельної ділянки від місцевих органів влади. Це Святиня Матері-України в м. Старокостянтинів Хмельницької обл., Святиня Різдва Лева Силенка у с. Олександрівка Олександрійського р-ну Кіровоградської обл. громад РУНВіри та Всеукраїнський соборний храм Рідної Української Віри у м. Вінниця.

З 2014 р. почалася нова хвиля суттєвих змін. Родове Вогнище Рідної Православної Віри різко втратило позиції у рідновірському середовищі через кризу проповідуваного проросійського панславізму. Про таку небезпеку впливу російських спецслужб на окремі громади вказувалось досить давно [5]. З іншого боку, рідновірські осередки відзначають зростання співпраці з учасниками АТО. Новим викликом для дієвих громад стало проникнення в Україну ідеологій західного неоязичництва – релігії Асатру або Однізму та їх різновидів, наприклад, «Асоціація Північної традиції в Україні».

Можна констатувати, що тлумачення українського рідновірства як «штучно створювану міською інтелігенцією» релігію [6, 23] є застарілим і таким, що не відповідає значним масштабам зростання цього явища в сучасній Україні.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базик Д. Неоязичництво в сучасних релігійних шуканнях українців [Електронний ресурс] / Дмитро Базик // Релігія в Україні. – Режим доступу: <http://www.religion.in.ua/main/analitica/15158-neonyazichnictvo-v-suchasnixreligijnix-shukannyaх-ukrayinciv.html>
2. Контактні телефони Характерного козацтва // Триглав, 7513, № 4 (10).
3. Форум українських рідновірів /Режим доступу: <http://www.kurgan.kiev.ua/babich1.html>
4. Віче українських рідновірів / Режим доступу: <https://bohuyr.livejournal.com/884.html>
5. Форум Руського Православного Кола / Режим доступу: <https://svit.in.ua/forum/viewtopic.php?f=1&t=23>
6. Шнирельман В. Неоязычество и национализм (восточноевропейский ареал) // Исследования по прикладной и неотложной этнологии. - № 114. – С. 1-25.

Олег Безверхий

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Вінниця)

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РІДНОВІРСТВА

Сучасне українське рідновірське середовище має виразні ознаки маргінальної спільноти. Визначальною ознакою маргінальності є системна

несталість соціальної ідентичності. Розрізняють два види маргінальності – периферійну та перехідну. Периферійна – це витіснення людей та груп на узбіччя суспільного життя. Перехідна – це формування зародка спільноти, яка згодом здобуває субкультурний статус або навіть стає домінантою.

Перехідна маргінальність виникає в тому випадку, коли панівні цінності та стереотипи суспільства вступають в конфлікт з реаліями життя, стають загрозою для виживання і розвитку. Очевидно, що масова міграція, вторгнення чужих культурних цінностей, ідеологічний тиск на Україну від обох сусідніх наддержавних утворень (пострадянського СНД та ЄвразЕС з одного боку, а з іншого – Європейського союзу), тотальна корупція створюють ризики та загрози, на які християнство, як світоглядна система, нездатне дати адекватні відповіді.

Виникнення рідновірства як спільноти, яка має соціальний статус перехідної культурної (ідеологічної, світоглядної) маргінальності, стало відповіддю на невідповідність реаліям культурних засад з боку християнства. З цієї точки зору виникнення та розвиток рідновірства є закономірним і вкрай необхідним для виживання та розвитку Українського Народу.

Рідновірству, як й іншим спільнотам з статусом перехідної маргінальності, властиве прагнення до сегрегації – створення своїх соціальних структур та максимального дистанціювання від панівної культури. Початкова стадія сегрегації завжди супроводжується посиленням опірності у формі соціальної активності, негативних стереотипів проти більшості, нонконформізму.

Рідновірська спільнота має низку проблем: (1) до неї, як до магніту, тягнуться носії структурної маргінальності з соціально-психологічним статусом невідповідності, які є носіями загроз аморальності та деінтелектуалізації; (2) значна частина рідновірів є явними або прихованими матеріалістами, вони бачать в рідновірстві «розширення політичного світогляду»; (3) роздрібненість – сучасне українське рідновірство має три конфесії (РУНВіра, Дажбожа Віра, ОРУ-язичники), які перебувають у конфліктних стосунках; (4) за ймовірної підтримки російських спецслужб в Україні активно діють проросійські (Родове Вогнище Слов'янської Рідної Віри) та російські (старовіри-інгліни Хіневича та симпатики «ССО СРВ») рідновірські організації; (5) систематично безкарно руйнуються рідновірські святині; (6) здійснюється системна дискримінація рідновірських конфесій державним органом у справах релігій (рідновіри не допущені у «Всеукраїнську раду церков та релігійних організацій»).

Рідновірська спільнота має низку ресурсів: (1) розпочато формування інфраструктури – повністю або частково збудовано перші храми (м. Вінниця, м. Староконстантинів Хмельницької обл., с. Олександрівка Олександрійського району Кропивницької обл.); (2) рідновірство підтримали кілька відомих людей (покійний політв'язень Василь Стус,

народні депутати Левко Лук'яненко та Григорій Омельченко); (3) рідновірство прийняли сотні ветеранів-добровольців війни на Донбасі; (4) з'явилася перша політична партія, яка легітимізувала рідновірство як одну з бажаних релігій для свого членства – «Національний корпус»; (5) у частині осередків розвивається містична практика.

Соціально-психологічні дослідження доводять, що меншість може бути впливовою за таких умов: монолітна єдність, ідейна послідовність, впевненість у своїх силах, наявність «перебіжчиків» з більшості. Єдності та ідейній послідовності рідновірства заважають такі причини: (1) соціальні маргінали, які протягом минулих років наповнили рідновірські осередки; (2) окремі некомпетентні лідери, які проводили неефективну, а часом і деструктивну політику.

Таким чином, українське рідновірство є перспективною спільнотою, яка на сьогодні має статус перехідної маргінальності. Найвиразнішою тенденцією розвитку є прагнення до сегрегації, найбільшими проблемами – відсутність єдності та прояви дискримінації з боку держави.

Список використаних джерел та літератури:

1. Березінська О.В. концепція маргінальної особистості у процесі аккультурації // Наукові записки НаУКМА. Історія і теорія культури. 2018. Том 1. – С. 5-10.
2. Кузьменко Т.М. Соціальна маргінальність // Кузьменко Т.М. Соціологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – С. 127-142.
3. Майерс Д. Влияние меньшинства // Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: «Питер», 2003. – С. 397-402.

Валентин Долгочуб

аспірант кафедри археології та етнології України
факультету історії та філософії ОНУ імені І.І.Мечникова
(Одеса)

РЕФЛЕКСІЇ НАД ПОЛЬОВИМИ ДОСЛІДЖЕННЯМИ КАЛЕНДАРНОЇ ОБРЯДОВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ НЕОЯЗИЧНИКІВ

З усіх різновидів неоязичництва я зосередився на дослідженні слов'янського рідновірства (але без урахування РУН-Віри), а також «анастасіївців» (послідовників В. Мегре). На мою думку, неоязичники-рідновіри хоча й претендують на відродження дохристиянського світогляду і віри, на рівні практики найчастіше (хоча й не завжди) займаються реконструкцією української традиційної культури XVIII – початку XX ст.

Найяскравіше це проявляється в календарній обрядовості. Слід відзначити, що саме цей тип обрядовості є найбільш часто практикуваним неоязичниками, по меншій мірі в силу того, що приводів для обрядів життєвого циклу менше.

Перше, що кидається в очі при погляді на неоязичницькі календарні системи, - те, що вони так чи інакше засновуються на православному місяцеслові за юліанським стилем. Обґрунтується це через відоме

припущення, що традиційна календарна обрядовість українських селян в сутності своїй язичницька. Ототожнення т.зв. «народного християнства» або «двовір'я» з язичництвом слугує засновком для реконструкції як календаря в цілому, так і окремих обрядів.

Залежно від того, як повно відображено обрядовість певного свята у популярній етнографічній літературі, обряд набуває виразно «фольклорно-реконструкторських» рис або оздоблюється новотворами. Маловідома обрядовість свята Велеса (св. Власія), наприклад, реконструюється за архетипом «покровителя багатства», купальське ж свято відзначається відносною збереженістю формальних і структурних елементів. Вартий уваги той факт, що якщо розглядати традиційне свято як семіотичну систему, яка має вербальний, пісенний, жестовий код, код одягу, то в рідновірській обрядовості найслабше представлені саме пісні (особливо в автентичному виконанні), одяг дуже сильно різниться і залежить від знань, можливостей і бажання кожного окремого учасника обряду. В якості вербального коду досить часто використовуються відредаговані народні замовляння, які уявляються тими текстами, яких найменше торкнулася християнізація. Також українські рідновіри використовують фрагменти «Велесової книги» і сучасні молитви, написані провідниками руху. Однак складається враження, що рідновіри найбільше зосереджені на речовому і жестовому коді ритуалу: в матеріальних атрибутах на кшталт снопа, серпа, вінка, печива-«жайворонка», - і в операціях з цими речами-символами концентрується головне значення ритуалу. Універсаліями неоязичницького обряду, на мою думку, є вогнище і жертва. Причому, характерно, що ці універсалії є складовими неоязичницької літургії, яка привноситься у реконструйований народний обряд.

Простір і контекст великого міста, зазвичай накладають суттєві обмеження на календарну обрядовість. Так, неоязичницькі громади відтворюють ті обряди, які в традиційному побутуванні були справою окремих статево-вікових груп селян: купальські обряди й осінні ворожіння, що виконувались передовсім неодруженою молоддю, приваблюють багатьох людей, які вже давно до цієї групи не належать. Різдвяний обряд, попри свій принципово «родинний» характер, збирає багато сімей рідновірської громади. Натомість колядування, які передбачають відкриті пересування населеним пунктом, неоязичниками рідко відтворюються.

Найбільшу проблему, з точки зору дослідника, становить аграрний характер більшості календарних обрядів, і майже повна відірваність сучасних язичників від сільського господарства. Цей розрив цілком усвідомлюється більшістю з них, і, на мій погляд, можна виділити дві стратегії його символічного «подолання». По-перше, традиційний обряд може переосмислюватися, наприклад, «скот», «худоба» у тексті обряду ототожнюється з матеріальним статком як таким, а «посів», «врожай» стають універсальними означниками для продуктивної праці будь-якого роду. По-друге, розрив може ігноруватися з того міркування, що кожен із

нас споживає плоди сільського господарства або має доступ до праці на землі через дачі, родичів у селі тощо.

Список використаних джерел та літератури:

1. Байбурин А.К. Ритуал в традиционной культуре. Структурно-семантический анализ восточнославянских обрядов. - СПб.: Наука, 1993. – 240 с.
2. Бессонов И.А. Календарные праздники современных экопоселений (на материале субкультуры «анастасиевцев») / И. А. Бессонов // Славянская традиционная культура и современный мир. – Вып. 14. Комплексные исследования традиционной культуры в постсоветский период: Сб. научных статей. – М., 2011. – С. 396-406.
3. «Весёлая Красногорка» в Долине Джерел, 24 марта 2012 г. Часть 1 [Електронний ресурс] // Долина Джерел. – Режим доступу: <http://dolyna.kiev.ua/node/1024>
4. Календар [Електронний ресурс] // Руське православне коло. – Режим доступу: <https://svit.in.ua/cal.htm>
5. Коло Года: Родноверческие святодни в сравнении с «православными» праздниками эпохи двоеверия [Електронний ресурс] // Велесов круг. – Режим доступу: <http://www.velesovkrug.ru/novosti/novost-2.html>
6. Лозко Г.С. Коло Свароже / Г.С. Лозко. – К.: Український письменник, 2005. – 222 с.
7. Миколаїв Б. Требник Рідної Православної Віри / Б. Миколаїв. – Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2008. – 496 с.

Оксана Колібан

кандидат філософських наук, асистент кафедри релігієзнавства
філософського факультету Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(Київ)

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МЕДІАТИЗАЦІЇ РЕЛІГІЇ В УКРАЇНІ

Питання медіатизації релігії у сучасному світі є відносно новим явищем. Ми поділяємо думку даньського дослідника Стіга Хьюгварда, що вести мову про універсальність цього явища в різних культурах та суспільствах є неправильним, оскільки медіатизація може набувати різних форм, залежно від релігійної традиції, використання в межах медіатизації тих чи інших засобів масової інформації (далі – ЗМІ), локального контексту. У своїх дослідженнях С. Хьюгвард визначає такі форми перетворення у суспільстві в контексті медіатизації релігії:

1. ЗМІ стають важливим джерелом інформації з релігійних питань.
2. Існуючі релігійні символи, звичаї та вірування стають матеріалом для ЗМІ.
3. ЗМІ перебирають на себе ряд культурних та соціальних функцій (моральна орієнтація, об'єднання — утворення громад (читачів).

Погоджуючись з відсутністю універсальності даного процесу в різних культурах, ба більше, і в самому українському суспільстві, ми виокремлюємо різні рівні залучення та представлення релігійних організацій як у світських ЗМІ, так і у конфесійних.

Хоча і достатньо великого вияву в Україні набув перший аспект спільності — коли важливішим стає не те, що відбувається в релігійних організаціях, а те, що про це говорять в ЗМІ, все ж це явище має тенденційний характер. Відмічаючи зростання інтересу до релігійної проблематики у періоди релігійних свят, важливих подій із залученням релігійного чинника, все ж представленість діяльності та функціонування малочисельних релігійних організацій незначна.

Що стосується конфесійних видань, то у щорічному звіті Про мережу церков і релігійних організацій в Україні, підготовленому працівниками Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України станом на 01.01.2019 р., кількість мас-медіа в рамках релігійних напрямів різняться: православні (210), католицькі (81), юдейські (28), мусульманські (9), неоязичницькі (5), буддистські (2). Очевидно, що тут йдеться насамперед про офіційно зареєстровані засоби масової інформації (друковані, аудіовізуальні, електронні). Хоча кількість ЗМІ корелюється з чисельністю та розповсюдженістю релігійних громад, проте, на нашу думку, необхідно дослідити й інші причини цієї динаміки.

Вважаємо, що діяльність неоязичницьких організацій в Україні недостатньо висвітлена у медійному середовищі, тому у перспективі подальших досліджень важливо звернутися до розгляду особливостей їх ЗМІ, входження до процесу медіатизації релігії на території всієї держави. Варто також проаналізувати рівень представленості низки неоязичницьких організацій в інформаційному просторі України, специфіку та особливості їхньої діяльності та представленості як у світських засобах масової інформації, так і конфесійних. На наш погляд, це дасть змогу виокремити та проаналізувати тенденції та особливості даного процесу для організацій неоязичницького спрямування, що діють в Україні.

Список використаних джерел та літератури:

1. Релігійні організації в Україні (станом на 1 січня 2019 р.): https://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr_2019/75410/
2. The mediatization of religion: Theorising religion, media and social change [Text] / S. Hjarvard // Culture and Religion: An Interdisciplinary Journal, Routledge. Vol. 12. No. 2. June 2011. — P. 119-135.

Олена Петасюк

кандидат історичних наук, доцент кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ)

НЕОЯЗИЧНИЦЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ СВІТОСПРИЙНЯТТІ

Постновітня цивілізація — новий етап у розвитку людства, яке намагається осмислити його у самій суті, таким чином постало постмодерністичне світосприйняття. Майданчиком для нього виступило

твердження, що раціональна освіта виявилася неспроможною захистити світ від нових виявів варварства. Пережиті людством стреси тому свідчення. Зокрема, світ довідався: концтабір може співіснувати із університетом (К. Армстронг). Теоретики постмодернізму вказують на неспроможність науки й розуму забезпечувати прогрес. Людство виявило обмеженість можливостей лінійного раціонального мислення і об'єктивного методу пізнання реальності. Воно почало знову шукати вищу силу, яка б допомогла йому відкрити очі на вирішення власних проблем. «Розум, який відкидає людську мораль, велику релігію і малі традиції, перетворюється на Безумство» [2, 319].

Для постмодерністської ситуації характерна недекларована демократичність, потяг до архаїки, міфу, колективного несвідомого. Відтак відродження язичництва логічно вклалося у «прокрустове ложе» ідеології постмодернізму. До того ж, хвиля глобалізації, яка поглинула собою усі континенти, має своїм компонентом глибинну пам'ятеву хвилю, яка заходить у протошари цивілізаційної ментальності, де відшуковуємо і прадавні народні вірування і міфологію, яка, за К. Армстронг, зовсім не є примітивним прообразом історії [1, 17]. Чим були міфи? Вони були історією упорядкування Всесвіту, влаштування світу навколишнього і світу людського. К. Армстронг вважає, що міфологія — це і рання форма психології [1, 19]. К. Г. Юнг взагалі стверджував, що міф виражає життя точніше, ніж наука [3]. Додам, що міф — це і своєрідна форма «згущення» інформації. Уявлення, які містилися у міфах, трансформувалися протягом тисячоліть. Кожне покоління привносило власні доповнення та пояснення. Відповідно міф — це вираз архаїчного синкретичного світовідчуття та мислення. Усе на світі: і сонце, і місяць, і зірки, аж до неорганічної та неодухотвореної природи — усе це розумілося як усезагальна родова община [4, 78].

Прадавнє розуміння усезагального універсального закону Всесвіту міститься у системі цінностей слов'янського язичництва і неоязичництва. Людина мислиться як частина природи, космосу. Людська спроможність упорядкувати космос привела до визначення семи координат світу, символами яких були основні стихії. До прикладу, дана модель світосприйняття використовує універсальні символи світового дерева, матері-землі. В означеному вище сенсі є важливим зупинитися на понятті архетип — формі колективного несвідомого, співвіднесену із тим, що пращури називали зв'язком усього із усім. «Вторинне «щеплення» трансперсональної сутності переживають великі соціальні групи, етноси, нації тощо» [2, 27].

Нині виявляється потреба не просто в інформаційних, а в духовно-енергетичних змінах також. Однією із новітніх технологій є психонетика, яка визначає для себе завдання перетворення індивідуальної та колективної свідомості шляхом концентрації уваги на первинному шарі психіки, який сприяє творчій фантазії та створенню нових смислів та образів реальності.

Особливості геополітичної психонетики дозволяють через колективне несвідоме впливати на хід світової історії.

Деякі дослідники навіть указують на необхідність появи такої верстви людей як жерці (неожерці), які володіли б таємними давніми і новітніми технологіями, виступаючи свого роду поводитирями у сучасних глобальних лабіринтах. Найперші жерці володіли екзотеричним вченням, їм було доступне і езотеричне вчення. Обидва вчення окреслюють міру оприлюдненості феноменів культури, до яких у наш час надзвичайно зріс інтерес у всіх сферах духовної та матеріальної площин. За М. Поповичем, релігійно-міфологічна традиція підтримувалась професійними жерцями — волхвами, і, як тільки вони зникли, зникла і система. На його погляд, більшість культових дій здійснювалась простими родовими старійшинами та головами сімейств, інакше старовинні вірування та ритуали були б безповоротно втрачені [5, 40, 55].

Вивчення міфології робить життя багатшим і насиченим. Одне із головних завдань міфу полягало у тому, щоб привчити людей повертатися в архетипний світ у ході повсякденного життя (за К. Армстронг). Один із сучасних поглядів на архетипи: першообрази — це ключі до вирішення сучасних проблем, звичайно, при умові, що ми зможемо зрозуміти ці послання. Вірно інтерпретована міфологія уводить нас у вірний духовний або психологічний стан. Складнощі полягають у тому, що міф, де усе викладено метафорично, алегорично, символічно, не призначений для буквального розуміння. На думку спадає оцінка Юнгом міфології та релігії, які мурують захисну стіну символів, що дозволяє свідомості асимілювати небезпечну колосальну психічну енергію архетипу. Відтак символ захищає людину від дотику до цієї енергії.

Корені процесу становлення пізнання і свідомості сягають сивої давнини. Те, що ми вважаємо вічною суттю людини і буття, можна відшукати і у міфі, чому до його живильної сили і звертаються у 21 ст. для переформатування моделі світосприйняття, і таким чином виникають нові культурні нашарування. Повернення до традиції — це не просто копіювання чи відтворення давніх звичаїв, а якісне переосмислення принципів організації життя людини з урахуванням накопиченого людством досвіду. На цьому тлі особистісне зростання людини розуміється як досягнення гармонії між свідомістю, знанням і колективним несвідомим. За висловом Т. Ящук, міф буде завжди залишатися програмою, спрямованою на ліквідацію конфлікту, на синкретичне злиття усього з усім [6, 59].

Список використаних джерел та літератури:

1. Армстронг К. Краткая история мифа. - М., 2005, 160 с.
2. Донченко О., Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення): Монографія. - К.: Либідь 2001, 334 с.
3. Каменева И. Карл Густав Юнг: миф и индивидуальность // Неизведанные миры. № 7-8. 2003.

4. Лосев О. История античной философии в конспективном изложении. - М.: Мысль, 1989, 210 с.
5. Попович М. Нарис історії культури України. - К. АртЕк, 1998, 728 с.
6. Ящук Т. Філософія історії. Курс лекцій. – К.: Либідь, 2004, 535 с.

Костянтин Рахно

доктор історичних наук, провідний науковий співробітник
Національного музею-заповідника українського гончарства в
Опішному
(Опішне, Полтавська область)

НЕОЯЗИЧНИЦТВО: СУБКУЛЬТУРА ЧИ НОВА СУСПІЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ?

Культурні і ціннісні орієнтації сучасної людини, в тому числі і під впливом розвитку науки, політичних течій і мистецтва минулого століття, радикально змінили культурно-антропологічний вигляд доби, також і картину релігійності українських громадян. Очікуваного постання «християнського суспільства», як це бачилося окремими релігійними діячами кінця 1980-х – 1990-х рр., в Україні не відбулося.

В Україні так і не виникло «головної» християнської конфесії, яка чинила б прямий вплив на ідеологію значної частини суспільства. Одночасно неспроможність вітчизняного християнства – як православ'я, так і греко-католицизму й інших течій – дати адекватні й своєчасні відповіді на такі гострі питання сучасності, як міжетнічні конфлікти, глобалізація, цивілізаційний вибір, єдність нації, втрата історичної пам'яті, екологія, руйнування інституту родини, породила зростання питомої ваги інших, неавраамічних релігійних течій. Пошук творчою інтелігенцією, патріотичними колами, молоддю нових світоглядних, політичних, ідеологічних, аксіологічних і екзистенційних сенсів призвів до того, що українське суспільство змінюється, причому різко. Вчорашні хлопчики стають воїнами. Вчорашні рольовики, читачі фентезі й історичних романів стають дорослими. Молодь вірить уже не в те, в що вірили люди радянської доби. Й суспільству доведеться змиритися з тим, що слов'янське рідновір'я кількох конфесій, монотеїстична, але неавраамічна РУНВіра, асатру, друїдизм, зороастризм, вікка й інші неоархаїчні та неотрадиціоналістські релігії будуть займати з часом дедалі більше місце в суспільному житті й інформаційному просторі.

На жаль, поки що українська гуманітаристика через позанаукові причини виявилася не готовою до цього, сприймаючи зміни в громадській свідомості та нові релігійні рухи як шкідливе, вороже явище, з яким треба боротися, викривати його й таврувати. Найбільш жорстку позицію зайняла письменниця Марина Гримич, яка заявила, що «неоязичництво треба досліджувати не як релігію, а як субкультуру історико-етнографічних реконструкцій», а те, що неоязичники називають «релігією», «насправді є рольовою грою». Вона гадає, що «їхньої приватної віри недостатньо, щоб

рідновірство називати релігією: громадський рух – так, субкультура – так, світогляд – так, але далеко не релігія» [3, 159]. Дослідниця Юлія Буйських у своїй науково-популярній книзі ««Колись русалки по землі ходили...» Жіночі образи української міфології» (2018) визнала неоязичництво «самобутньою та яскравою субкультурою із власним світоглядом, однак не релігією», причому «світоглядна система субкультури «неоязичників» надзвичайно цікава й строката, як і самі її носії, що належать до різних груп і течій. У їхньому середовищі утворилися своєрідні еклектична міфологія й система цінностей» [1, 15-16]. Характерно, що книга Ю. Буйських, яка вимагає замінити у наукових дослідженнях поняття «двовір'я» на «народне православ'я» й «народне християнство», цілковито базується на ідеї так званої «православної етнографії», насадженої нині в Росії. Цей новітній напрям на ділі означає не стільки наукові дослідження православ'я, скільки схвалення зроблених висновків з боку церкви, контроль над тим, аби дослідження не суперечили церковному трактуванню минулого. У самій книзі посилення робляться винятково на російську наукову літературу, звідки запозичаються й поціновані «православними етнографами» ультраскептичні погляди кінця XIX – початку XX ст. Натомість сучасна білоруська, польська, македонська, чеська, словенська, італійська наукова література з питань вищої міфології слов'ян ігнорується. Залежною від сучасної російської літератури, аж ніяк не безсторонньої, виявляється у своєму бунті проти існування язичництва й Марина Гримич [2, 12-16].

Разом з тим, неважко помітити, що закиди, які робляться з боку М. Гримич і Ю. Буйських на адресу духовних пошуків української молоді, значно більше стосуються самого християнства. На сьогодні воцерковлене християнство в постсекулярній Україні – це субкультурні практики окремих соціальних груп, слабо інституалізовані й неінституалізовані, що утворюють ціннісні локальні світи, протиставлені не надто християнському суспільству. Сучасне міське християнство не менше, ніж неоязичництво, а можливо, й більше претендує на буття субкультурною релігією, й наявність умовного суспільного визнання цього вже не змінить. Значною мірою сучасне християнство є неохристиянством, і це теж мають брати до уваги науковці.

Список використаних джерел та літератури:

1. Буйських Ю. «Колись русалки по землі ходили...» Жіночі образи української міфології. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. – 320 с.
2. Гримич М. Віра vs методологія у філологічних дослідженнях з язичництва // Етнічна історія народів Європи. – Київ, 2013. – № 41. – С. 5-19.
3. Гримич М. Нові старі боги (з приводу книги Марії Лесів «Повернення рідних богів: сучасне українське рідновірство як альтернативна візія нації») // Етнічна історія народів Європи. – Київ, 2014. – № 24. – С. 158-162.

Уляна Севастьянів

асистент кафедри філософії та педагогіки, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (Львів)

МІФОЛОГЕМИ ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

Наш світогляд формує духовні підвалини нашої особистості. Віртуальний простір впливає на наші світоглядні уявлення, а створені мережею міфологеми, інтеріоризуються у вже існуючі релігійно-світоглядні системи.

Як і будь-який простір перебування людини, інтернет-мережа також має власні закони існування, символічні структури якої пронизані міфологічними персонажами. Типовий комп'ютерний юзер переконаний, що у віртуальному світі все детермінується знаннями, якістю програм і властивостями самої технологічної машини (комп'ютера, планшета, смартфона тощо). Однак, для людини схильної до містифікації, мережевий простір також може стати осередком діяльності злих чи добрих сил. Якщо Бог розповсюдив свою присутність на віртуальний простір, а св. Ісідор Севільський, згідно авторитетного рішення католицької Церкви, причетний до діяльності інтернету, то чому не припустити, що різна нечисть може жити всередині ваших гаджетів?

Серед великої кількості міфологічних істот віртуального простору (Банерник, Байтир, Досовик, Емелій, Каталожник, Парна, Гейма), одним із найцікавіших, на мій погляд, є дух персонального комп'ютера – Хомовий (з англ. home – будинок; слово широко використовується в комп'ютерній лексиці – «домашній комп'ютер», «домашня сторінка» і т.д.). Хомовий, прототип домовика із слов'янської демонології, живе при господарі у його домашньому комп'ютері або на сайті (наприклад, на домашній сторінці сайту), стежить за порядком, береже від вірусів. Хомовий не вважається докрано злим духом, однак його поведінку часто можна описати як хуліганську. Він схильний до пустування: зумисне псує деякі файли, плуває посилення, відправляє листи не за адресою, видаляє важливі мультимедійні зображення тощо. Дослідниця мережевої міфології Лінор Горалік вважає, що так хомовий нагадує про своє існування. Виганяти його не рекомендують. По аналогії з домовиком, його потрібно задобрювати» – встановити на робочому столі монітора красиву картинку та назвати її «hhh.gif», тоді хомовий буде її постійно роздивлятися як зачарований, і перестане завдавати шкоду. Звичайний мережевий користувач скаже, що це смішно і безглуздо, однак при цьому пошукові системи вказують на сотні сайтів з файлами-картинками «hhh.gif»; багато з яких, мабуть, пов'язані з міфом про хомового.

Мережева міфотворчість, як і традиційна, несе в собі могутній потенціал творчої енергії. Сміхова культура інтернет-спільноти і міфологічні світоглядні уявлення з легкістю поєднуються у віртуальному

просторі створюючи таких собі кібербожків. Незалежно від намірів їх творців образи кібербожків стають частиною масової свідомості, елементом сучасного міфологічно-релігійного життя, що формується під впливом комп'ютерних технологій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Горалик Л. Сеть и суверия // Русский журнал. http://old.russ.ru/netcult/19991109_goralik.html
2. Полякова А. Феномен мистицизма: лингвокультурологический анализ // Язык. Культура. Коммуникации. <https://journals.susu.ru/lcc/article/view/535/733>

Оксана Смержевська

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України історичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ)

ВОЇН-ЯЗИЧНИК: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Сучасне язичництво (неоязичництво, рідновір'я) представлене в Україні різними напрямками. Попри різні теологічні концепції, різноманіття поглядів на ті чи інші аспекти своєї діяльності тощо, для сучасних язичників України є важливим образ воїна як захисника рідної землі.

У теоретичних розробках й практиках сучасних язичників чимало уваги приділено даному питанню. Зокрема в друкованих працях та інтернет-публікаціях ідеологів та засновників рідновірського руху, лідерів громад та об'єднань, пересічних послідовників сучасних язичницьких практик, зустрічаємо значну кількість публікацій, присвячених різним історичним та легендарним персонажам, які були мужніми воїнами, боронили рідну землю. До плеяди героїв-воїнів в сучасному язичницькому пантеоні увійшли й цілі народи, і окремі персони, представники різних історичних епох, опоетизовані образи української культури. Це – і антський князь Бож (Бус), і козаки-характерники, й образ козака Мамає як захисника рідної землі та втілення воїнських чеснот, і вояки УПА.

Міфо-поетичне уявлення про воїна як священну особу, про священний героїзм, є однією із складових теологічних концепцій сучасного язичництва. Йдеться про вчення про «Перунів полк» - військо, яке складається з душ полеглих у бою воїнів та «живе у Сварзі вічно». Ці воїни, павши на полі бою, торкнулися своїми ранами рідної землі. Саме ця жменя рідної землі і є перепусткою до «Лук Сварожих». Смерть в обороні рідної землі дарує душі воїна безсмертя, тому воїн смерті не боїться, бо хоробрість і насага в бою дарують йому вічне життя.

Для сучасних язичників (рідновірів) образ героя-воїна тісно переплетений як з реальними історичними подіями і особами, так й з міфо-поетичними образами, насамперед слов'янської та скандинавської міфології. Таке плетиво сформувало романтичний образ героя-воїна, що

покликаний вищими силами (Перуном, Перуницею, Сварогом, Дажбогом, Матір'ю Славою, Одіном, валькіріями) боронити рідну землю й бути щасливим загинути за неї. Опертя в своїх релігійно-світоглядних переконаннях на певні події в історії України, їх своєрідне трактування на користь свого бачення та розуміння, насамперед це - життя й діяльність князя Святослава Хороброго, козацьку добу, боротьбу УПА, - є чудовим ідеологічним фундаментом для підтримання бойового духу й обґрунтування тяглості традиції.

У рідновірському середовищі поширені різноманітні обереги, увага до знаків, які посиляють вищі сили. Війна на сході України лише посилила увагу до цих аспектів світогляду. Спираючись на наявну джерельну базу та малочисельні наукові й практичні розвідки даної проблеми, спробую окреслити неоязичницьку складову релігійного фактору війни Росії проти України.

По-перше, це самі сучасні язичники, які захищають Україну, їхня мотивація та особливості військової служби. На фронті чимало язичників, особливо в добровольчих батальйонах. Чисельність їх наразі не відома, та ці цифри не є принциповими для даної розвідки. Хіба що доводилося зустрічати цифру 3% - саме стільки представників ісламу, протестантизму та неоязичництва серед військовослужбовців, що перебувають на сході України. Як зазначають Віктор Войналович і Наталія Кочан, війна на Донбасі оголила й радикальні форми сучасного язичництва. Насамперед на порядку денному постало питання етнополітичної ідентифікації сучасних язичників, їхня орієнтація на проукраїнські чи проросійські сили [1].

По-друге, елементи сучасного язичництва у військовій міфології, про яку вище згадувалося. В даному контексті на увагу заслуговують записи Анджея Махульські про містику АТО [4; 5]. В умовах війни, безпосередньо в зоні бойових дій різноманітні, абсолютно банальні речі набувають нового звучання й сенсу. Самі вояки, незалежно від віросповідання, неохоче розповідають про різноманітні обереги, забобони, амулети. Тим ціннішим є інтерв'ю сучасного язичника, прихильника слов'янського язичництва, ветерана АТО Романа Голуба. На його думку, «нема різних богів насправді. Є просто різні уявлення людей». Під час війни на бліндажі Роман Голуб малював символ Перуна: «За традицією Перун оберігає від блискавки, то я й подумав, що й від «Градів» може допомогти (сміється). Був зі мною ще оберіг, раз повернувся додому неушкоджений – значить, допоміг» [2].

Щодо сучасних язичників, то серед них популярні татуювання язичницької символіки, насамперед скандинавської. Особливо популярні різноманітні руни, які покривають тіло. Загалом, вояки, незалежно від віросповідання, звертають увагу й на різноманітні «знаки». Йдеться, передусім, про поведінку тварин та птахів. Коти й собаки є «вірними побратимами», своєрідними «талісманами» й «оберегами» для бійців. Поганим «знаком» є звуки, які видають сичі й сови – віщують пораниених й загиблих [3].

По-третє, використання неоязичництва в якості жупела для широкого загалу стало одним з елементів інформаційної війни. Зважаючи на необізнаність широкого загалу з сучасними язичницькими практиками, активізацію праворадикальних рухів як в світі, так і в Україні, дана тема може ефективно використовуватися в ідеологічній боротьбі, що особливо небезпечно у воюючій країні. Багато говорять й пишуть про УПЦ МП як про небезпеку для України. Натомість поза увагою залишаються радикальні вияви діяльності груп людей, які, прикриваючись язичницькою символікою та гаслами, несуть для національної безпеки України не меншу загрозу. Але, в силу своєї малочисельності (принаймні, на сьогодні), певної екзотичності для пересічного українця, отже, значних політичних дивідендів на цьому не заробити, вони залишаються в тіні більш «солідних» гравців політичної арени.

Список використаних джерел та літератури:

1. Войналович В., Кочан Н. Релігійний чинник етнополітичних процесів на Донбасі: історія і сучасність. – Київ: Інститут політичних і етносоціальних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2014. - 304 с.
2. Гора О. Нова-стара віра, або Язичник ХХІ століття, 2017. Україна-Центр. Інтернет-видання для тих, хто думає і вирішує. <http://uc.kr.ua/2017/03/14/nova-stara-vira-abo-yazychnyk-xxi-stolitt/>
3. Дрозд С. Міфологія окопної війни, 2017 / Обозреватель.ua. <https://www.obozrevatel.com/society/mifologiya-okopnoi-vijni.htm>
4. Махульски А. Мистика АТО: начало, 2015а Mignews. <http://mignews.com.ua/avtor/blogs/9450987.html>
5. Махульски, А. Мистика АТО: обереги, 2015б Mignews. <http://mignews.com.ua/avtor/blogs/9450987.html>

Олена Чернишевич

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ)

УКРАЇНСЬКА ДУХОВНА РЕСПУБЛІКА ОЛЕСЯ БЕРДНИКА ЯК ПРИКЛАД РЕЛІГІЙНОГО ПЛЮРАЛІЗМУ ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Постать Олеся Бердника є досить цікавою та неоднозначною з точки зору новітньої історії України, особливо в контексті тих церковно-релігійних процесів, які відбувалися після проголошення незалежності. Ще у 1989 р. в Києві Олесем Бердником було засновано Українську Духовну Республіку. Людина-дисидент, яка багато років просиділа за ґратами у радянських таборах, борець за свободу, він був одним з духовних лідерів, що заклали фундамент української незалежності нашого часу.

Бердник народився 27 листопада 1926 р. в селі Вавиловому Херсонської області. У 1930 р. сім'я Бердника переїхала до Києва. Після

війни навчався в Київській театральній студії імені Івана Франка, працював у театрі. Саме йому, під час партійних зборів театру в 1949 р., де відбувалося цькування невгодних письменників-бунтівників, належить фраза «Сталін для когось може і геній, а для інших — дурень» [4]. Це і стало приводом для арешту Олесь Бердника і звинувачення його у ворожій діяльності проти радянської України та засудженню на десять років. Невдала спроба втечі призводять до збільшення строку ув'язнення. Лише в 1954 р. з нього було знято політичні звинувачення та звільнено.

Досвід тюремного життя та знайомство з істинним обличчям радянської системи справили глибокий вплив на його світобачення. Лейтмотив творчості Бердника — людина, але не природна істота, а космічна. Він звертається до концепції всепланетної ноосфери, в якій об'єднуються та взаємодіють інтелектуальні й чуттєві надбаня віків. На цьому смислового фоні розгортаються події багатьох творів Олесь. В них відбувається пошук сенсу життя, яке є не кінечним, а включеним в нескінченність Всесвіту. У Всесвіті, за Бердником, відсутній кінець будь-чому, тому не може бути й кінця людині [2, 141].

З 1960 р. на Бердника починається наступ у пресі, що призводить до нової політичної справи. Його виключають зі Спілки письменників України, членом якої він був з 1957 р., проводять обшук квартири, конфіскують низку рукописів, встановлюють нагляд. У 1979 р. його знову було заарештовано як «особливо небезпечного державного злочинця». В ув'язненні у Пермській області він пробув аж до 1984 р. [3]. При цьому активно працював над самовдосконаленням, вивчаючи філософію Сходу та Заходу та висунув ідею перетворення біосфери на засадах Розуму, Краси та Автотрофності.

Після звільнення Бердник переглянув деякі зі своїх поглядів, дописав і певним чином переписав свій програмний твір «Зоряний корсар», який вийшов під назвою «Камертон Даждьбога». До того періоду належить формування групи молодих прихильників Бердника, яка була відома як група «Зоряний корсар» під керівництвом Сергія Соленого. Окрім ідейної спрямованості, «Зоряний корсар» був музичною групою, яка на концертах виконувала пісні на вірші Бердника та схожі за тематикою. Також було засновано офіційний центр бердниківців у селі Витачів, який вони називають Вітаполіс, тобто Місто Життя. Роботи Бердника стали широко відомі на Заході. За даними Оксани Пясецької, він входив у першу десятку східноєвропейських авторів, перекладених англійською та французькою мовами. Зав'язалося пошквалене листування з багатьма однодумцями на Заході, наприклад, з Річардом Бахом [1, 5].

У творах Бердника важко знайти визначення Духовної Республіки, бо вони більшою частиною є художніми, а не суто філософськими чи соціокультурними роботами. Втім, майбутнє людства Бердник бачив у єднанні на рівних засадах всіх Духовних Республік світу, всіх націй та етносів. Таким чином, Духовна Республіка – це своєрідна єдність на основі

спільного менталітету та автотрофності, «збір людських сердець для загального дійового сплеску», за одним з визначень Бердника.

З 1990 р. було проведено сім Соборів Української Духовної Республіки, керованих Бердником як Президентом УДР. Втім, за часів незалежності та відходу у минуле ідеологічної спадщини радянської імперії, Бердник почав поволі втрачати вплив, якого набув під час боротьби з нею. Нова українська генерація вже майже не цікавиться самотутньою філософською концепцією Бердника [2, 142].

Окрім того, занепад активної діяльності бердниківців обумовлений тим, що після повторного інсульту у 1997 р. Олесь Бердник втратив мову та можливість рухатися [5, 3-4].

Таким чином, можна констатувати, що вчення Бердника стало одним з духовних стержнів, котрі спрямовують розвиток української духовної сфери. В особі Бердника українська культура отримала мислителя та культурного діяча, без яких сталий розвиток культури та духовності стає неможливим.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бердник О. Песнь Надземная / О. Бердник. – К., 1996. – 272 с.
2. Нетрадиційні релігійні та містичні культури України: Навчальний посібник / В.М.Петрик, С.В.Сьомін та ін. За заг. ред. В.В.Остроухова - К., 2003. – 336 с.
3. Олесь Бердник: Біографія видатного представника української літератури ХХ століття, українського поета і прозаїка - <http://berdnyk.com.ua/live/>
4. Хом'яков Р. Олесь Бердник: хіппі-косміст з планети Прагея / Р. Хом'яков // <https://amnesia.in.ua/berdnyk>
5. Чорна О. Зоряний корсар готовий до ефіру // Україна молода. – 2000. — 11 лютого.

ЧАСТИНА 2: Доповіді рідновірів України

Дмитро (Вогнеслав) Баришев-Вишниченко
жрець Кола громад Рідної Віри (Черкаської громади «Велесів
Ключ»), екскурсовод-фрілансер
(Черкаси)

СТРУКТУРА РІДНОЇ ВІРИ УКРАЇНИ-РУСИ: ОГЛЯД ТЕЧІЙ ТА ДУМОК ЗСЕРЕДИНИ

У своїй доповіді я мав на меті висвітлити динаміку змін думок та тенденцій у середовищі рідновірів (слов'янських язичників) України-Руси. Ця інформація необхідна сьогодні для вивчення Рідної Віри як соціального явища, оскільки, на мою думку, сучасна публічна інформація про течії Рідної Віри, яку містять посібники та підручники з релігієзнавства, є застарілою.

Незмінним у Рідній Вірі залишилось: поділ Рідної Віри на дві основні течії, а саме на шаяністську політеїстичну та на силенкіянську монотеїстичну, а також визнання Влескниги як визначного релігійного тексту для більшості рідновірів. Шаяністська течія також є тотожною «лозковіанській», оскільки Галина Лозко (Верховна Волхвиня Зореслава) залишається головним послідовником Володимира Шаяна та тлумачем його спадку. Новою тенденцією у «лозковіанстві» є повернення до спорудження капищ із ритуальними ровиком та тином. Силенкіянство ж представлене РУНВірою (Рідною Українською Національною Вирою) і, частково, СРУВ (Собором Рідної Української Віри). Останнім часом в середовищі силенкіян є ознаки певного розшарування на силенкіян-монотеїстів і тих, хто поміркованіше ставиться до політеїстичних течій Рідної Віри. Можна припустити, що саме такі зміни вплинули на появу РУНВістських капищ та на участь представників РУНВіри у новій міжконфесійній раді ВРРО (Всеукраїнська Рада релігійних організацій).

Сучасна класифікація політеїстичної течії Рідної Віри передбачає також наявність вузького прошарку рідновірських організацій нетеїстичного спрямування: Великий Вогонь, Коло Рідновірів України (КРУК), Коло Сіверщини. Коло Сіверщини є організацією, яка діє і сьогодні та заснована на основі матеріалістичної школи Рідної Віри.

Протягом 2019 р. засновано Коло Громад Рідної Віри (КГРВ). Ця нова релігійна організація заснована на реконструкції Рідної Віри на основі розвідок жерців КГРВ, зокрема Велеслава Шипота, а також Доната Гасанова (волхва Богумила Муріна), Льва Прозорова (Озара Ворона).

Рідна Віра є субкультурною релігією, це нам дає підстави для дослідження культурного продукту, який створюється під впливом рідновірських ідей чи переконань. Це і музика гуртів Ярра, Сокира Перуна, Чур, Тінь Сонця, Motanka і т.ін. Рідна Віра знаходить відображення і у кіно, особливо яскравим творінням був фільм «Захар Беркут» (2019) Ахтема

Сеїтаблаєва та Джона Вінна. Існують також бренди одягу, які створюють рідновіри, наприклад бренд Арсенія Білодуба, вокаліста «Сокири Перуна», «Svastone». Серед продукції «Svastone» присутні також камуфляж із закріпленим замовлянням з «Влескниги».

Середовище рідновірської субкультури сильно мілітаризувалося у зв'язку із війною на сході України-Руси. Це позначилося на матеріалах окремих ресурсів, які з'явилися останніми роками, такі як «Арійський Щит», «Golos Krovi». Це позначається на популяризації державної Традиції Руси, зокрема й монархічної ідеї княжеського стольного Києва, а також культу воїна-перевертня. Участь рідновірів у Революції Гідності та війні на Сході України-Руси призводить до спроб організувати обрядодійства на фронті та на Майдані. Разом з тим до сьогодні питання капеланства для рідновірів все ще не вирішене.

Молодь в середовищі рідновірської субкультури також задає нові тенденції, зокрема популяризації хтонічних культів, таких як культ Велеса або Марени. На популяризацію хтонічних культів вказують, зокрема, популярність зображення Велеса серед рідновірських татувань. Популярність хтонічних культів є показником зміни запитів, вірян від Рідної Віри. Якщо в 1990-х рр. переважна більшість вірян навороталася до Рідної Віри через необхідність реалізації своєї національної самоідентифікації, то сьогодні молодь також хоче отримати від Богів допомогу у нагальних проблемах, зокрема і у війні, а також відповіді на філософські та езотеричні питання від Рідної Віри.

Останні кілька років в середовищі рідновірів кількість інтеграційних проектів скоротилися. Практично сьогодні такий проект один, а саме - організація «Спадок Пращурів», заснована Віктором (Любомудром). Організація пропонує об'єднання на засадах політеїзму та генотеїзму усіх рідновірських організацій, окрім РУНВіри.

Рідна Віра змінюється, насамперед, завдяки воюючій та громадсько активній молоді. Для відслідковування актуальних тенденцій Рідної Віри необхідно відслідковувати новини найбільш значущих рідновірських організацій та середовище рідновірської молоді.

Список використаних джерел та літератури:

1. Motanka live «Ой ти моя земле» <https://www.youtube.com/watch?v=GPO-V9Lw0dw>
2. Арійський щит https://www.facebook.com/biloyar14/?_tn=%2Cd%2CP-R&eid=ARAsmrmB8b-Uzpen--4UcFjKtGCYiJHi2imU86WXpwVTwnY9xtzW5jzgsfnoqh4uh3bOE0bVwqUnJ33U
3. Барабаш О., С. Качурова С., В. Титов В. Релігієзнавство. – Харків: Право, 2004. – 272 с. http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/Religa_2004.pdf
4. Громада «Велесів Ключ» <https://www.facebook.com/213544099551238/photos/a.217277895844525/244726679766313/?type=3&permPage=1>
5. Духовний язичницький центр «КРУК» <https://kruk.ucoz.ua>

6. Рідна Українська Національна Віра
<https://www.facebook.com/groups/184443374921971/1385014998198130/>
7. Я Язичник <https://www.facebook.com/groups/yazichukrain/>
Ярра. Зрі Руче <https://www.youtube.com/watch?v=B8QcNR7cgPM>

Олеся (Світозара) Гвоздинська
поетка, рідновірка, студентка НПУ імені М.П. Драгоманова
(Київ)

ПОЕЗІЯ РІДНОЇ ВІРИ

У своїй творчості я звертаюся до Сварога як до першоджерела і Творця Всесвіту, прагну досягнути формування духовного світосприйняття крізь призму язичницької концепції, проаналізувати причинно-наслідкові зв'язки християнізації та сьогодення, відтворити, як повернення до Рідної віри зміцнює національний Дух та формує національну свідомість українця.

Є речі, які йдуть зсередики самої Душі і дуже сильно надихають. Слово має силу, а поезія має потужну енергію, яка надихає і допомагає відчутти в середині себе голос рідних Богів та предків. І це є духовною філософією Рідної Віри:

Я день. Я ніч. Сварожий ранок,
Росою оповитий стан.
В молитві вдячний я світанок,
Я Славень всім Рідним Богам!
В мені збудилась та скипіла
Прадавня Українська кров.
До мене звістка долетіла
Та гомін, шелест тих дібров,
Що носять крилами-вітрами,
Збирають пам'ять давнини,
Хоронять таїнство й лісами
Доносять мудрість сивини.
Я син землі, донька води,
Я світло місяця, я гори,
І зорі, що вкладають в сни
Й малюють Всесвіту узор.
Онук Богів та їх нащадок,
Я гідний Сонечка промінчик.
Мені передали у спадок
Могутню Віру. Я Язичник!

Вбачаю Сварога у всьому Всесвіті. Він є тим початком, який бринить в Душі:

Свароже! Я не передам словами,
Не вкладу в поезію Любов,

Не скажу як кріпко поміж нами
Пробудилась і зріднилась кров.

Твоє Світло істинне, вродливе,
Твоя вічність у душі бринить,
Твоя сила в мені породила
Й огорнула серце у блакить.

Нам читать язичницькі трактати,
Мовить Славу і творить поклон.
Нам же чистить душі та вивчати
Твої настанови і закон.

Хоча добре знаю й розумію,
Не вбираю в себе дурний зміст.
Бо Твоя присутність — небо синє,
Неосяжний початковий вміст.

О, Всевишній! Мені тільки сниться,
І дивує розум мудрість, міць.
Я вдивляюсь в Тебе мов в провидця,
Чую грім і зачин блискавиць.

Ти, Свароже, нас благословляєш,
Перуном, утвореним в Тобі,
Крізь його могутність наставляєш,
Надихаєш воїнів на Землі.

Громовержець — запал у пізнанні
Чіткості та Праведності днів.
Він моя Вітчизна в існуванні
Вільних серць, в хоробрості борців.

Яко Свентовит Світи Єднає,
Правь і Навь удержує в собі,
Слава цьому Богу, що ми маєм
Змогу проявлятися в Тобі!

Тричі Слава Єдності, Свароже,
Слава Твоїй суті як Творцю.
Ти створив наш Всесвіт і примножив
Людській Рід і дав Творить Митцю.

Нам, Великий, ще рости до Тебе,
Прагнути угору й Духом жить.
Мені, Світе, чуєш, ой як треба,
Єдності для Нації просить.

Той кінець і буде наш початок,
Ми во Славу Твою й всіх Богів
Обіцяємо, що більш мовчати
Ми не будем й знищим ворогів.

Хай Перун стрічає і проводить,
До прекрасних, дивних, райських лук

Всіх, віддавших тіло в час знегоди
За Свободу, яко Твій онук.

О, Всевишній! Твоє Світло Правди,
В нас існує і ламає мур.
Він стоїть як наслідок той зради,
Що призвела до страху й тортур.

Ми, Свароже, Славимось, Радієм,
Що постали як Найвищий Рід!
Твоє Вічне Світло в душі сієм,
І вітаєм зранку Сонця схід!

Про зв'язок, який відчуває людина, коли приходить в Рідну Віру:

Як же важко жити без небес,
Усвідомлення божественної суті.
Християнізації процес?
Вислід, ми самі цілком забуті.

Знов читаєш вписані слова
У думки, мов літери абетки?
«Отче наш, що є на небесах!»
А їх промовляли наші предки?

Я на кшталт свій запишу рядки:
«Бог — Сварог! І він блакитне небо!
Бог усюди! Він — земля, птахи!
Він природи прояв!» І нам треба,

Відновити втрачений зв'язок,
Що бринить у серці та душею
Тягнеться до світла, до зірок,
І не розділяє нас межею.

Хай вогонь пожертви до Богів
З милістю та вдячністю приймає.
І дерева чують рідний спів,
І могучий вітер повиває.

Боронили пращури знання,
Всю сакральність берегли у скруті.
Ми ж, наразі, дієм навмання,
Та ще є молитви не забуті.

Варто лиш у лісі заблукати,
І поринути у самотню тишу.
Наші душі мають що згадати,

І пізнати енергію найглибшу.

У сей час таємної молви,
Вся природня єдність у любові
До своїх Богів і до Землі,
Створює потужну силу в слові.

І ця сила — Славень в честь Богів,
В пам'ять про велику старожитність,
І в ім'я всіх воїнів наших днів,
Творить в нас народну непохитність.

Рідновіри мають долучатись до національних рухів і формувати авангард української Нації. Філософська концепція Рідної Віри полягає в єдності всіх рідних Богів і коли ми прийнемо та усвідомимо це, будемо єдиною Нацією як наші Боги тоді і результати будуть кращі:

Наші Боги не мертві! Не забуті!
І Слава їх звучить в твоїх піснях!
О, українцю! Ці пісні почуті!
Знаходить слово відгук в небесах!

В Сварожих помислах осмислені зачатки
Плекають твою мудрість, глибину.
О, українцю! Всі першопочатки
Зродилися в тобі у давнину.

Ти мужній син! Готуй же свою зброю!
І в темний час тобі осяє шлях
Перунів зір. О, видатний Герою!
Ти вільний! Ти свободний, наче птах!

Нас Пращури ведуть і захищають,
Збудилась Віра Предків у душі!
О, українцю! Нас Боги вітають!
З поверненням до величі Русі!

Світовит Пашник
Верховний волхв Руського Православного Кола
(Запоріжжя)

СУЧАСНІ СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ РУСЬКОГО ПРАВОСЛАВНОГО КОЛА

Для формування віровчення РПК (засноване в 2007 р.) зроблена вибірка найбільш вдалого, на наш погляд, осмислення рідновір'я. Ми

скористалися напрацюваннями, що викладені в історичних і етнографічних джерелах, у Велесовій Книзі, а також сучасними основоположниками рідновір'я, як Володимир Шаян, Лев Силенко та ін.

Для нас важливо розділити наукове бачення світу і мітологічне, де людина ставить себе в центрі Всесвіту і спостерігає за його обертом і дією відносно себе. Підсвідоме сприйняття світу вбачає в ньому мітологічні образи і формує сюжети світотворення. На основі цього світогляду складаються обряди.

Ми розуміємо Бога як природну сутність, що оточує нас навколо. І ми є частиною Бога і маємо в свої діях наслідувати Його. Бог єдиний і багатопроявний, і кожен з його проявів має своє особисте ім'я.

Більш раннім і основним символом ми вважаємо Світове Яйце. Цей символ притаманний багатьом народам і на основі його вибудовуємо світоглядну систему. Все Яйце називаємо Родом Всевишнім. Люди на Землі представляють Рід земний, він є відображенням Всевишнього. Рід поділяється на чоловіка і жінку та їхніх дітей. З верхньої частини Світового Яйця утворюється Твердь Небесна – Батько-Сварог, з нижньої утворюється Твердь Земна – Мати-Рожаниця, з жовтка породжується їхній син – Сонце-Дажбог, з білка донька – Вода-Мокоша. Це поєднання у вигляді жовтого і синього кольорів відображено на державному прапорі України.

Батько-Сварог запліднює Матір-Землю, яка випускає Воду і породжує Сонце. Сонце проходить Небом, як життєвим шляхом, і вмирає, заходячи до лона Матері-Землі, а зранку знову воскресає. Так постає віра в непереможне і вічне життя.

Люди спостерігали за Сонцем і ототожнювали із ним себе як онуки Дажбога. Русини вважають, що після смерті душа відправляється до Батька-Неба, а тіло повертається до Матері-Землі. Під час похорону проводиться обряд шлюбу Сварога і Рожаниці: душа і тіло мають поєднатися разом, і людина відродиться у наступному поколінні. Тому русини свято дбають за продовження свого роду, аби душам Предків було куди відроджуватися. І ми свою Землю, нам Богом дану, бережемо від ворогів і доглядаємо за нею, щоб знову сюди прийти господарями. Таке вірування дозволяє сформувати раціональне відношення до навколишнього середовища і спонукає людину дбати за розвиток свого роду.

Іншим світоглядним символом є Триглав, що є гербом України. Триглав позначає Рід – Чоловіка, Жінку і Дитину, у такому образі бачимо Великий Герб України. Праворуч стоїть Дажбог, що уособлює Сонце, ліворуч – Мокоша-Вода, а посередині Перун – Бог прі. Це боріння відбувається між Білобогом і Чорнобогом, що підтримує Всесвіт і творить вічне коло життєоновлення. А також своєрідна боротьба-кохання між чоловіком і жінкою, що породжує нове життя – дитину. Згідно цього розташування чоловік символізує Яву, жінка – Наву, дитина – Праву.

Світогляд повинен допомогти вижити нашому Роду в цьому складному світі взаємодії з природою і суспільством. Сприймаючи його

через мітологічні образи, ми розуміємо, що навколишнє середовище є живим, і ми є його частиною. Тому маємо допомагати Богам творити Світ, і тим самим ми облаштовуємо своє особисте життя. Обряди єднають наш рід і допомагають взаємодіяти. Ми привчаємо людей жити, як велика родина, де вони є братами і сестрами, що творять свою державу – спільний дім.

Список використаних джерел та літератури:

1. Велесова Книга / Упоряд., перек., ком. С.Д. Пашник. – Запоріжжя: РПК, 2019. – 192 с.
2. Пашник С.Д. Руська Православна Віра у питаннях і відповідях. – Запоріжжя: РПК, 2019. – 72 с.
3. Силенко Л. Мага Віра. – Канада, США: вид. РУНвіри, 1979. – 1427 с.
4. Шаян В.П. Віра Предків Наших. – Гамільтон, Канада: Об'єднання Української Рідної Віри, 1987. – Т.1. – 893 с.

Віктор (Зореслав) Фіалковський

етнопсихолог, громадський діяч, голова та жрець
Київської громади українських рідновірів
(Київ)

КИЇВСЬКА ГРОМАДА УКРАЇНСЬКИХ РІДНОВІРІВ: СТВОРЕННЯ ТА НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ

Наша громада головним завданням ставить дослідження, впровадження в життя та захист рідних звичаїв та традицій, культури, української мови, українського способу життя, Рідної Віри. Відновлюючи національну етнічну релігію, ми підключаємо до нашої боротьби могутні сили наших українських Богів. Для висвітлення своєї діяльності та поширення інформації про Рідну Віру розроблені й діють сторінки та групи у соціальній мережі Фейсбук.

Важливим джерелом інформації для діяльності нашої громади є «Велесова книга», яка розповідає про буття наших Предків та має наповнення священними текстами звернень до рідних Богів та настанови предків до своїх нащадків.

У своїй діяльності наша громада проводить: славлення рідних Богів, які відбуваються щонеділі; свята річного календарного циклу та прославлення рідних Богів; вшанування Предків та Героїв української Нації, відзначення пам'ятних для української Нації дат; обряди очищення (відхрещення) та посвяти (ім'янаречення) в Рідну Віру; поминальні обряди-тризни; освячення оберегів; освітньо-просвітницьку роботу; організуємо, проводимо та беремо активну участь в громадсько-політичних заходах, спрямованих на захист української Нації, державності, кордонів, українських мови, освіти, культури.

Структура Київської громади українських рідновірів — жрець, голова громади, посвячені рідновіри, відхрещені українці, віряни, люди, які цікавляться язичництвом. Рішення приймають жрець, голова та рада громади. Духовна структура: волхв → жрець → обрядодій. У громаді на

сьогодні діє жрець Зореслав Віктор Фіалковський, який проводить як обрядодійство громади, так і на запит вірян. Соціально-демографічний склад громади: різні вікові та соціальні категорії від старшого покоління до нащадків, тобто дітей, і включає в себе дуже широкий спектр професій, якими займаються рідновіри — лікарі, адвокати, митці, викладачі, науковці та багато-багато інших.

Київська громада українських рідновірів проводить активну міжнародну діяльність, яка полягає у взаємодії із нашими побратимами та посестрами з інших слов'яно-європейських країн. Ми підтримуємо зв'язок з рідновірами Польщі, Хорватії, Чехії, Словенії. Відстежуємо їхню діяльність і ділимося своїми напрацюваннями, запрошуємо до себе на свята та славлення, обмінюємося досвідом. Також цікавимося станом Рідної Віри в країнах Балтії, де створені потужні конфесії етнічних релігій, які у взаємодії працюють на визнання балтійської Рідної Віри на державному рівні. Крім цього, ми стежимо за розвитком скандинавського язичництва та британського друїдизму.

Приклади міжнародної взаємодії Київської громади українських рідновірів:

✓ у 7523 (2015) р. жрець Зореслав Віктор Фіалковський був учасником Родового слав'янського віча і виступав із доповіддю на тему «Українці і росіяни рідновіри: аналіз позицій на тлі російської агресії проти України»;

✓ у 7525 (2017) р. організувала і провела екскурсійний день по рідновірським місцям Києва для делегації Чехії, Польща та Словенії, також представники зазначених країн відвідали щонедільне Славлення;

✓ організувала презентацію книги про польську Рідну Віру, яку провів голова польських рідновірів пан Сташко Потребовський, а творчий вечір від українських рідновірів провела рідновірка, поетеса, співачка, музикант Олеся Сінчук;

✓ у 7526 (2018) р. до нас на свято Перуна завітав гість з Британії аспірант Пітер, який збирав інформацію про звичаї східних слав'ян для своєї дисертації. Маємо надію на те, що Пітер отримав вичерпні відповіді на свої запитання та позитивні враження від святкового обряду вшанування Перуна;

✓ у жовтні 7526 (2018) р. до нас на славлення завітав наш побратим з Польщі жрець Wojnar Mazowszanin, якому жрець Зореслав Віктор Фіалковський та Олеся Сінчук показали місця сили в одному із заповідних лісопарків Києва.

Рідновіри нашої громади виступають за заборону продажу Землі, вирубки лісів, вироблення хутряного одягу шуб і дублянок, проти забруднення водойм та Природи в цілому, за відновлення та збереження екології. Ми дбаємо про нашу Природу, бо вона є наше майбутнє.

Список використаних джерел та літератури:

1. Археологія України <https://www.facebook.com/groups/515445828480423/>

2. Велесова книга <https://www.facebook.com/Велесова-книга-163671237467609>
3. Екотрадиціоналізм <https://www.facebook.com/groups/1622777061294120>
4. Ідеолог та основоположник Рідної Віри Володимир Шаян <https://www.facebook.com/ShayanVolodymyr>
5. Київська громади українських рідновірів <https://www.facebook.com/pravoslavyya>
6. Націонал-патріотична студія «Усвідом себе українцем!» <https://www.facebook.com/groups/UsvidomSebeUkraincem>
7. Україноцентрична платформа <https://www.facebook.com/Україноцентрична-платформа-377762886399095>
8. Язичницька музика та спів <https://www.facebook.com/groups/345681278880547>

Яна (Ясна) Яковенко

Берегиня Руського Православного Кола
(Запоріжжя)

ВПРОВАДЖЕННЯ ПОБУТОВОЇ МАГІЧНОЇ ОБРЯДОВОСТІ

Свого часу прихильники Рідної Віри зіткнулися з проблемою браку побутової щоденної обрядовості. Перед духовними провідниками РПК постала задача в розробці не лише колективних заходів, а і особистих чи родинних обрядів та молитов, щоб Рідна Віра могла виконувати не лише об'єднуючу функцію релігії, а і надавати психологічну підтримку та задавати напрям духовного розвитку своїм вірянам, при цьому не відходячи від народної культури.

В першу чергу звернулися до народної вишивки: її орнаментів, символів та практичного використання. Таким чином візерунок почав грати не лише декоративну роль, як було раніше, а і магічно-обрядову. Користувалися при цьому науковими роботами зарубіжних та вітчизняних авторів, зокрема Грофа, Маєрчик, Мельничука та інших.

Проводилися лекції щодо значення та розташування візерунків, велася індивідуальна консультативна робота, друкувалися статті в періодиці, а також інтернет ресурсах.

Це практично-магічне значення візерунку надало вишиванці та рушникам сакрального змісту, речі стали повертати собі первісну оберегову функцію, вірянин міг сам обирати потрібні йому обережні знаки і носити їх з відчуттям їхньої сили та святості.

Робота, почата мною в 2005 р., виявилася потрібною не лише рідновірам, а і влилася своїми здобутками у загальноукраїнський процес сакралізації вишивки.

Одночасно з вишивкою проводилися роботи з магічно-побутової обрядовості стосовно житла, були вдалі спроби розробити власну систему його облаштування, опираючись на традиційну українську хату та міфологію. Тут у нагоді стали дослідження з культурної антропології Байбуріна.

Розроблено артефакти, якими краще захищати вікна чи двері, обряди очищення оселі тощо. Під теоретичні засади відбулося об'єднання рідновірів- майстрів у власну громаду «Внуки Велеса», які виготовляють ритуальні речі для божників, обереги, прикраси. Ще однією з галузей стало виготовлення заговорених свічок для різних індивідуальних потреб, настоїв із трав.

В молитовно-магічних практиках духовні провідники використовують, окрім народнопоетичних зразків українських замовлянь, різноманітні психологічні прийоми, які мають екологічний вплив на психіку і допомагають вивільнити власний душевний ресурс в проблемних ситуаціях.

Руське Православне Коло (РПК) працює на розповсюдження свого віровчення, тому проводить багато заходів, де навчає людей певним обрядам, які вони можуть використовувати вдома. Одним з таких є урочисте плетіння великого Дідуха на майдані, до якого долучаються всі охочі. Тут же можна сплести власного Дідуха для себе або придбати готовий оберіг у майстрів. Завершується дійство частуванням кутею та узваром. Подібні майстер класи проводяться в школах та бібліотеках.

Кілька років тому був заснований Мандрівний музей «Родовід», який проводить покази народного строю, проводить інтерактивні лекції з народознавства.

РПК запрошують на фестивалі та громадські заходи, де в рамках культурної програми проводилися свята Колодія, Купала, Дідів тощо на засадах світоглядної системи духовного об'єднання. Поширення серед народу основ рідного світобачення та впровадження його у побутове життя українців є однією з найголовніших завдань РПК.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вісник рідновіра. - <http://ridnovir.in.ua/>
2. Рідна Віра. Руське Православне Коло. - <https://svit.in.ua/>